

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری

«بسمه تعالی»

«حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری»

در اجرای بند (۲) ماده (۱۴) و بند (ب) ماده (۱۱) قانون پولی و بانکی کشور و با هدف حصول اطمینان از دسترسی مؤسسه اعتباری به سطح مناسب نقدینگی جهت ایفای به موقع تعهدات، محافظت از حقوق سپرده‌گذاران و کنترل و کاهش ریسک نقدینگی، «حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری» که از این پس به اختصار «الزامات» نامیده می‌شود، به شرح زیر تهیه و تدوین می‌گردد.

فصل اول - تعاریف

ماده ۱- در این الزامات، عناوین زیر به جای عبارت‌های مربوط بکار می‌روند:

۱-۱- **دولت:** دولت جمهوری اسلامی ایران مشتمل بر وزارتخانه‌ها و سازمان برنامه و بودجه کشور؛

۱-۲- **بانک مرکزی:** بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۳- **مؤسسه اعتباری:** بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت آن بانک قرار دارد. در این الزامات، شعبه مؤسسه اعتباری خارجی نیز مؤسسه اعتباری محسوب می‌گردد؛

۱-۴- **شعبه مؤسسه اعتباری خارجی:** واحد عملیاتی از یک مؤسسه اعتباری خارجی که با مجوز بانک مرکزی، در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی آن بانک به انجام عملیات بانکی در جمهوری اسلامی ایران مبادرت می‌نماید؛

۱-۵- **نهاد مالی:** نهاد ارائه دهنده خدمات مالی و بیمه‌ای از جمله صندوق‌های سرمایه‌گذاری و بازنشستگی و شرکت‌های کارگزاری، بازارگردانی، سرمایه‌گذاری، تأمین سرمایه، صرافی، لیزینگ و بیمه.

۱-۶- **نقدینگی:** توانایی مؤسسه اعتباری در تأمین دارایی‌های نقد با کیفیت جهت پرداخت بدهی‌ها، ایفای تعهدات و افزایش دارایی‌ها؛

۱-۷- **دارایی‌های نقد با کیفیت:** وجه نقد و سایر دارایی‌های مؤسسه اعتباری که با سرعت، سهولت و حداقل هزینه ممکن قابل تبدیل به وجه نقد باشد؛

- ۸-۱- **اوراق بهادار سریع‌المعامله:** اوراق بهاداری است که به دفعات، حجم بالا، تمرکز پایین (تعدد معامله‌گران) و به طور مستمر در شرایط عادی و بحرانی قابل معامله باشد؛
- ۹-۱- **ریسک نقدینگی:** احتمال عدم توانایی مؤسسه اعتباری در تأمین دارایی‌های نقد با کیفیت جهت پرداخت بدهی‌ها، ایفای تعهدات و افزایش دارایی‌ها؛
- ۱۰-۱- **شرایط بحرانی:** شرایطی که کاهش شدید ارزش دارایی‌ها و یا عدم کفایت دارایی‌های نقد و جریان نقد ورودی مؤسسه اعتباری منجر به ناتوانی در پرداخت بدهی‌ها و ایفای تعهدات گردد.
- ۱۱-۱- **مدیریت ریسک نقدینگی:** بکارگیری مجموعه‌ای از راهبردها، سیستم‌ها و ابزارهای کارآمد به منظور کنترل و کاهش ریسک نقدینگی با حداقل هزینه؛
- ۱۲-۱- **جریان نقدی ورودی:** حاصل ضرب مانده ارقام مختلف مبالغ دریافتی در احتمال ورود آن‌ها طی دوره زمانی سی روزه آتی؛
- ۱۳-۱- **جریان نقدی خروجی:** حاصل ضرب مانده ارقام مختلف بدهی‌ها و تعهدات زیرخط ترازنامه در احتمال برداشت آن‌ها طی دوره زمانی سی روزه آتی؛
- ۱۴-۱- **خالص جریان نقدی:** تفاوت بین جریان‌های نقد ورودی و خروجی طی دوره زمانی سی روزه آتی؛
- ۱۵-۱- **نسبت پوشش نقدینگی:** حاصل تقسیم «موجودی دارایی‌های نقد با کیفیت» به «خالص جریان نقدی خروجی» طی دوره زمانی سی روزه آتی؛
- ۱۶-۱- **برنامه احتیاطی:** مجموعه‌ای از سیاست‌ها، فرآیندها و برنامه‌های عملیاتی مؤسسه اعتباری به منظور تأمین مالی به موقع و با حداقل هزینه در شرایط بحران؛
- ۱۷-۱- **منابع احتیاطی:** منابعی که مؤسسه اعتباری در چارچوب برنامه احتیاطی خود به منظور پاسخگویی به نیازهای نقدینگی در شرایط بحرانی استفاده می‌نماید؛
- ۱۸-۱- **ارز مهم:** ارزی است که مجموع بدهی مؤسسه اعتباری بر حسب آن ارز، حداقل پنج درصد کل بدهی‌های ارزی مؤسسه اعتباری باشد؛
- ۱۹-۱- **آزمون بحران:** یکی از ابزارهای مدیریت ریسک است که دربرگیرنده مجموعه‌ای از شیوه‌هایی برای ارزیابی میزان آسیب‌پذیری یک مؤسسه اعتباری در شرایط بحرانی استثنایی اما محتمل می‌باشد.

فصل دوم – کلیات

ماده ۲- مؤسسه اعتباری موظف است ریسک نقدینگی را به صورت روزانه برای دوره زمانی سی روزه مدیریت نماید.

ماده ۳- مؤسسه اعتباری موظف است چارچوب مدیریت ریسک نقدینگی خود حداقل مشتمل بر راهبردها، ساختار سازمانی و مقررات داخلی را حداکثر در مقاطع زمانی سالانه افشاء نماید.

ماده ۴- مؤسسه اعتباری مکلف است در مدیریت ریسک نقدینگی، شرایط بازار در سطح کلان، بخش مالی و شبکه بانکی و وضعیت خود در شبکه بانکی را لحاظ نماید.

ماده ۵- مؤسسه اعتباری موظف است سناریوهای متفاوتی برای مدیریت ریسک نقدینگی تهیه نماید.

ماده ۶- مؤسسه اعتباری موظف است آزمون بحران متناسب با سناریوهای متفاوت را اجرا نماید.

ماده ۷- مؤسسه اعتباری موظف است برای مواجهه با شرایط بحرانی برنامه احتیاطی مناسبی تدوین نماید.

ماده ۸- مؤسسه اعتباری موظف است سازوکارهای لازم به منظور مدیریت ریسک نقدینگی را در نظام کنترل داخلی خود لحاظ نماید.

فصل سوم – اصول پیاده‌سازی مدیریت ریسک نقدینگی

ماده ۹- مؤسسه اعتباری مکلف است متناسب با اندازه، ماهیت و پیچیدگی عملیات خود به منظور مدیریت ریسک نقدینگی، اقدامات ذیل را اجرا نماید:

۹-۱- تدوین راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی؛

۹-۲- ایجاد ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی؛

۹-۳- تدوین مقررات داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی؛

۹-۴- ثبات و تنوع‌بخشی به منابع تأمین وجوه و حصول اطمینان از انطباق جریان‌های نقدی ورودی و خروجی؛

۹-۵- ایجاد سامانه اطلاعاتی مدیریت ریسک نقدینگی.

ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری موظف است با در نظر گرفتن موارد زیر، رویه‌هایی را برای شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کاهش ریسک نقدینگی اتخاذ نماید:

۱۰-۱- انتخاب روش‌های مناسب برای اندازه‌گیری و پایش سطح نقدینگی و تعیین نسبت‌های نقدینگی و حدود آن‌ها در سناریوهای متفاوت متناسب با اندازه، ماهیت و پیچیدگی عملیات مؤسسه اعتباری؛

۱۰-۲- انتخاب روش‌های مناسب برای اندازه‌گیری و پایش سطح نقدینگی و تعیین نسبت‌های نقدینگی، حدود آن‌ها و نقدینگی قابل دسترس در سناریوهای متفاوت برای ارزش‌های مهم متناسب با اندازه، ماهیت و پیچیدگی فعالیت‌های مؤسسه اعتباری؛

۱۰-۳- ارائه اطلاعات به مدیریت مؤسسه اعتباری در خصوص وضعیت نقدینگی در فواصل زمانی منظم و حداقل به صورت روزانه در مواقع بحران.

فصل چهارم: راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است، راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی را حداقل مشتمل بر موارد زیر

تدوین و به تصویب هیأت مدیره برساند:

۱۱-۱- روش‌های اندازه‌گیری و پایش ریسک نقدینگی؛

۱۱-۲- اصول تدوین سناریوها؛

۱۱-۳- اصول آزمون بحران ریسک نقدینگی؛

۱۱-۴- قواعد پیش‌بینی جریان وجوه نقد و تجزیه و تحلیل خالص جریان نقدی؛

۱۱-۵- تدوین الزاماتی برای دستیابی به ساختار بهینه دارایی‌ها و بدهی‌ها؛

۱۱-۶- تدوین الزاماتی برای دستیابی به ساختار بهینه دارایی‌های نقد با کیفیت؛

۱۱-۷- روش‌های به کارگیری انواع ابزارهای مالی حسب شرایط؛

۱۱-۸- اصول مدیریت ریسک نقدینگی ارزش‌های مهم؛

۱۱-۹- اصولی برای حصول اطمینان از ثبات و تنوع منابع تأمین وجوه؛

۱۱-۱۰- اصول تدوین و بازنگری برنامه احتیاطی.

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری موظف است راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی هر سال را حداکثر تا دو ماه پس

از شروع دوره مالی به بانک مرکزی ارائه نماید.

تبصره: چنانچه راهبرد موضوع این ماده طی سال مورد بازنگری قرار گیرد، مؤسسه اعتباری موظف است راهبرد مزبور را حداکثر ظرف مدت دو ماه به تصویب هیأت مدیره رسانده و به بانک مرکزی ارائه نماید.

فصل پنجم: ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی

ماده ۱۳- مؤسسه اعتباری موظف است، به منظور حصول اطمینان از اعمال مدیریت مؤثر ریسک نقدینگی، ساختار سازمانی کارا و اثربخش، متناسب با اندازه، نوع و پیچیدگی فعالیت‌های مؤسسه، مستقر نماید. در این ساختار باید وظایف سیاست‌گذاری، اجرایی و نظارتی به طور کامل از یکدیگر تفکیک شوند.

ماده ۱۴- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور تدوین راهبردها، سیاست‌ها و رویه‌های کلی مدیریت ریسک نقدینگی، «کمیته فرعی ریسک نقدینگی» را زیرمجموعه «کمیته ریسک» ایجاد نماید.

ماده ۱۵- حضور حداقل افراد زیر یا سمت‌های مشابه آن در «کمیته فرعی ریسک نقدینگی» ضروری می‌باشد:

۱-۱۵- رئیس واحد اجرایی مدیریت ریسک؛

۲-۱۵- رئیس واحد خزانه‌داری؛

۳-۱۵- رئیس واحد امور مالی؛

۴-۱۵- رئیس واحد مرتبط با برنامه‌ریزی و تجهیز منابع؛

۵-۱۵- رئیس واحد اعتبارات؛

۶-۱۵- رئیس واحد سرمایه‌گذاری؛

ماده ۱۶- وظایف اصلی کمیته فرعی ریسک نقدینگی عبارتند از:

۱-۱۶- تدوین راهبردها، سیاست‌ها و رویه‌های مدیریت ریسک نقدینگی متناسب با سطح ریسک نقدینگی؛

۲-۱۶- تعیین حدود، سیستم‌ها و ابزارهای مناسب برای شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک نقدینگی؛

۱۶-۳- تجزیه و تحلیل و بازنگری در راهبردها، سیاست‌ها و رویه‌های مدیریت ریسک نقدینگی حداقل یک‌بار در سال و آرایه گزارش یافته‌ها به همراه پیشنهادات لازم در این خصوص به کمیته ریسک؛

۱۶-۴- ارائه برنامه احتیاطی برای مواجهه با شرایط بحرانی به کمیته ریسک؛

۱۶-۵- بررسی نتایج حاصل از اجرای آزمون بحران و تعدیل منابع احتیاطی متناسب با سطح ریسک نقدینگی؛

۱۶-۶- تشخیص و مدیریت بحران نقدینگی و گزارش آن به کمیته ریسک؛

۱۶-۷- نظارت بر وضعیت نقدینگی در کلیه سطوح مؤسسه اعتباری و حصول اطمینان از رعایت حدود مصوب؛

ماده ۱۷- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک نقدینگی، در چارچوب حدود تعیین شده توسط کمیته فرعی ریسک نقدینگی و همچنین، جهت تسهیل نظارت مؤثر بر ریسک نقدینگی، «واحد اجرایی مدیریت ریسک نقدینگی» را زیرمجموعه «واحد اجرایی مدیریت ریسک» ایجاد نماید.

ماده ۱۸- وظایف اصلی واحد اجرایی مدیریت ریسک نقدینگی به شرح زیر می‌باشد:

۱۸-۱- ارزیابی شاخص‌های اندازه‌گیری ریسک نقدینگی؛

۱۸-۲- بررسی تطابق منابع واقعی در معرض ریسک نقدینگی با شاخص‌های نقدینگی؛

۱۸-۳- کنترل ادواری نتایج واقعی با نتایج حاصل از پیش‌بینی مدل‌ها (شاخص‌های نقدینگی)؛

۱۸-۴- برآورد مستمر هر یک از اجزای جریان‌های نقدی با توجه به ریسک نقدینگی متناظر با آن‌ها؛

۱۸-۵- طراحی و اجرای آزمون بحران و تحلیل نتایج آن؛

۱۸-۶- تهیه منظم گزارش‌های اندازه‌گیری ریسک نقدینگی؛

۱۸-۷- گزارش ادواری نتایج بررسی موارد فوق به واحد اجرایی مدیریت ریسک.

فصل ششم: مقررات داخلی

ماده ۱۹- مؤسسه اعتباری موظف است، مقررات داخلی مدیریت ریسک نقدینگی را که حداقل باید شامل موارد ذیل باشد، تدوین و به تصویب هیأت مدیره برساند. مقررات مذکور باید به طور منظم مورد بازنگری قرار گیرد.

۱۹-۱- ساختار سازمانی کارا و مؤثر شامل تعیین حدود اختیارات، مسئولیت‌ها و جریان‌های اطلاعاتی به منظور استقرار راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی؛

۱۹-۲- روش‌های مناسب جهت هماهنگی مؤثر بین واحدهای مسئول مدیریت ریسک نقدینگی و واحدهای ارایه دهنده اطلاعات با اهمیت، به منظور مدیریت ریسک نقدینگی؛

۱۹-۳- الزاماتی برای ارایه اطلاعات کمی و کیفی مناسب و به موقع در فواصل زمانی منظم به هیأت مدیره، کمیته‌های ذی ربط از قبیل کمیته مدیریت دارایی- بدهی (در صورت وجود)، مدیریت ارشد و سایر کارکنان مرتبط؛

۱۹-۴- رویه‌های اندازه‌گیری و پایش ریسک نقدینگی برای پول رایج کشور، مجموع ارزها و هر یک از ارزهای مهم به تفکیک؛

۱۹-۵- رویه‌های اصلاحی در موارد تخطی از حدود مقرر نقدینگی؛

۱۹-۶- الزامات بازنگری سناریوهای اصلی (شرایط عادی) و جایگزین (شرایط بحرانی) به طور منظم یا متناسب با تغییر شرایط؛

۱۹-۷- سازوکار کنترلی به منظور حصول اطمینان از عملکرد صحیح مدیریت ریسک نقدینگی؛

فصل هفتم: سامانه اطلاعاتی

ماده ۲۰- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور اندازه‌گیری، پایش و کنترل وضعیت نقدینگی، سامانه اطلاعاتی جامع با ویژگی‌های ذیل را ایجاد نماید:

۲۰-۱- ارائه اطلاعات جهت اندازه‌گیری و بررسی روند ریسک نقدینگی در دامنه زمانی مشخص؛

۲۰-۲- ارائه اطلاعات به منظور اندازه‌گیری ریسک نقدینگی برحسب پول رایج کشور، مجموع ارزها و هر یک از ارزهای مهم به تفکیک؛

۲۰-۳- تهیه اطلاعات برای محاسبه مقادیر شاخص‌های ریسک نقدینگی جهت مقایسه با حدود مقرر بانک مرکزی؛

۲۰-۴- تهیه اطلاعات به منظور مقایسه وضعیت نقدینگی محقق شده با سناریوی مربوطه؛

۲۰-۵- ارائه اطلاعات جهت مقایسه شاخص‌های نقدینگی محقق شده با حدود تعیین شده توسط مؤسسه اعتباری؛

۲۰-۶- تهیه اطلاعات جهت ارزیابی روند وضعیت نقدینگی مؤسسه اعتباری؛

۲۰-۷- ارایه اطلاعات در خصوص ساختار بدهی‌ها به طور عام و در مورد سپرده‌گذاران عمده به طور خاص؛

۲۰-۸- تهیه اطلاعات جهت ارزیابی جریان‌های نقدی ورودی و خروجی؛

۲۰-۹- ارائه اطلاعات به منظور محاسبه مقادیر مورد نیاز دارایی‌های نقد با کیفیت.

فصل هشتم: اندازه‌گیری و پایش خالص جریان نقدی

ماده ۲۱- مؤسسه اعتباری موظف است روش‌ها و رویه‌های متناسب برای اندازه‌گیری و پایش خالص

جریان نقدی را به گونه‌ای اتخاذ نماید که حداقل موارد ذیل را تأمین نماید:

۲۱-۱- تمام اطلاعات ضروری برای مدیریت ریسک نقدینگی را جمع‌آوری نماید؛

۲۱-۲- جدول و تقویم واقعی و برآوردی سررسید پلکانی دارایی‌ها و بدهی‌ها را تدوین نماید؛

۲۱-۳- جریان‌های نقدی احتمالی ناشی از اقلام زیر خط ترازنامه را پیش‌بینی و ارزیابی نماید؛

۲۱-۴- جریان‌های نقدی ورودی و خروجی را اندازه‌گیری و مقایسه نماید؛

۲۱-۵- خالص جریان نقدی را به طور روزانه، برای سی روز آینده پایش نماید.

ماده ۲۲- چنان‌چه مؤسسه اعتباری مبتنی بر مستندات کافی، دارایی‌های خود را بر اساس سررسید

برآوردی آن‌ها که کوتاه‌تر از سررسید واقعی است طبقه‌بندی نماید، باید ارزش برآوردی آن‌ها را در

محاسبه خالص جریان‌های نقدی اعمال نماید.

ماده ۲۳- چنان‌چه مؤسسه اعتباری بدهی‌های خود را بر اساس سررسید برآوردی بلندمدت‌تر از سررسید

واقعی طبقه‌بندی نماید، باید مستندات کافی برای برآورد سررسید بدهی‌های مزبور داشته باشد.

فصل نهم: سناریوهای ریسک نقدینگی

ماده ۲۴- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور مدیریت ریسک نقدینگی، سناریوی اصلی را برای

شرایط عادی و سناریوی جایگزین را برای شرایط بحران نقدینگی طراحی نموده و به تصویب هیأت

مدیره برساند.

ماده ۲۵- سناریوی اصلی باید به گونه‌ای طراحی گردد تا نشان‌دهنده وضعیتی باشد که مؤسسه اعتباری

بدون هیچ‌گونه قصد یا نیازی در خصوص کاهش یا محدود نمودن قابل ملاحظه فعالیت‌های عادی

خود، در یک نظام پایدار، با توجه به مقتضیات محیطی از جمله شرایط بازار و محدودیت‌های قانونی،

نظارتی و عملیاتی موجود در ارتباط با نقل و انتقال دارایی‌های نقد با کیفیت، تدابیر لازم را در زمینه مدیریت نقدینگی به صورت روزانه اتخاذ و اعمال نماید.

ماده ۲۶- سناریوی اصلی باید راه‌کارهای اجرایی به منظور مدیریت جریان‌های نقد ورودی و خروجی مورد انتظار طی دوره حداقل سی روزه آتی که ناشی از فعالیت‌های عادی باشد را شامل گردد.

ماده ۲۷- سناریوی جایگزین باید به گونه‌ای طراحی گردد تا مؤسسه اعتباری را قادر سازد؛ با توجه به ساختار زمانی و ترکیب دارایی‌ها و بدهی‌ها، استفاده از تجربیات گذشته و ارزیابی دقیق از گستره بحران احتمالی، راه‌کارهای مناسبی تدوین و برای عملیاتی نمودن آن‌ها برآورد صحیحی از نقدینگی مورد نیاز به عمل آورد.

ماده ۲۸- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور مدیریت جریان‌های نقد ورودی و خروجی مورد انتظار در وضعیت‌های بحرانی، در طراحی سناریوی جایگزین، راه‌کارهای اجرایی را به نحوی پیش‌بینی نماید که از نقدینگی کافی جهت انجام عملیات خود برای حداقل سی روز آتی برخوردار باشد.

ماده ۲۹- مؤسسه اعتباری در طراحی و تدوین سناریوهای اصلی و جایگزین باید حداقل موارد زیر را مدنظر قرار دهد:

۱-۲۹- روش‌های اجرایی مناسب جهت ایجاد موازنه بین جریان‌های نقدی ورودی و خروجی با در نظر گرفتن حداقل مانده وجوه نقد مورد نیاز؛

۲-۲۹- برآورد منطقی جریان‌های نقد ورودی و خروجی برای حداقل دوره زمانی سی روزه آتی ناشی از دارایی‌ها، بدهی‌ها، ارقام زیرخط ترازنامه و آثار احتمالی ریسک شهرت؛ به نحوی که نشانگر میزان و تغییرات احتمالی دارایی‌های سررسیدشده که مؤسسه اعتباری تمایل و توانایی تمدید آن‌ها را دارد نیز باشد؛

۳-۲۹- ابزارهای کاهنده ریسک نقدینگی شامل مجموعه‌ای از محدودیت‌ها و منابع احتیاطی به منظور افزایش انعطاف‌پذیری مالی و دسترسی به منابع تأمین مالی متنوع؛

۴-۲۹- ترکیب و ویژگی‌های دارایی‌های آزاد و دارایی‌های توثیق‌شده به‌ویژه در زمان بحران؛

۵-۲۹- ارزیابی مستمر روایی فروض اصلی سناریوها با توجه به شرایط درون و برون سازمانی و در صورت نیاز تعدیل و اصلاح سناریوهای ذی‌ربط به نحو مقتضی؛

ماده ۳۰- مؤسسه اعتباری موظف است آزمون بحران متناسب را به صورت دوره‌ای مبتنی بر سناریوهای به روزشده اجرا نماید.

فصل دهم: برنامه احتیاطی

ماده ۳۱- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور مقابله با عدم تطابق غیرمنتظره و با اهمیت در جریانات نقدی خود در شرایط بحرانی، با توجه به نتایج آزمون بحران و سایر شرایط، برنامه‌های احتیاطی مناسب را تدوین و به تصویب هیأت مدیره برساند. برنامه مزبور باید حداقل شامل موارد زیر باشد:

۳۱-۱- تعیین حدود مسئولیت‌ها، وظایف و اختیارات تمامی واحدها و پرسنل ذی‌ربط در خصوص

ایفای صحیح نقش خود در وضعیت بحرانی جهت پیاده‌سازی برنامه احتیاطی؛

۳۱-۲- تعیین میزان منابع احتیاطی در دسترس مؤسسه اعتباری، اولویت‌بندی منابع مذکور و نحوه

تبدیل به نقد نمودن منابع احتیاطی؛

۳۱-۳- تعیین روش‌های تأمین مالی از جمله؛ فروش دارایی‌ها، استقراض از طریق بازار بین‌بانکی و

ایجاد تغییر در ترکیب سپرده‌های مدت‌دار، متناسب با شرایط بحران؛

۳۱-۴- انجام بررسی‌های دوره‌ای به منظور حصول اطمینان از عدم وجود موانع غیرمنتظره در تأمین

به موقع منابع احتیاطی و اتخاذ تدابیر لازم جهت تأمین منابع احتیاطی جایگزین در صورت وجود

هرگونه مانع؛

۳۱-۵- پیاده‌سازی برنامه‌ها و روش‌های مناسب جهت برقراری ارتباط با جامعه از طریق رسانه‌های

گروهی به منظور حفظ حسن شهرت، جلوگیری از بروز و گسترش شایعات و کمک به ایجاد

ثبات نسبی برای مؤسسه اعتباری و همچنین اولویت‌بندی اعتباردهندگان، تسهیلات گیرندگان و

سایر مشتریان بر اساس درجه اهمیت آن‌ها به منظور حفظ روابط مؤسسه اعتباری با مشتریان

عمده و طرف‌های تجاری تأثیرگذار.

ماده ۳۲- مؤسسه اعتباری موظف است برنامه‌های احتیاطی خود را به صورت دوره‌ای مورد ارزیابی و

بازنگری قرار داده و عنداللزوم تغییرات و تعدیلات لازم را در آن‌ها اعمال نماید.

فصل یازدهم: مدیریت دسترسی به بازار

ماده ۳۳- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور دستیابی به ثبات و تنوع بخشی به منابع تأمین وجوه،

حداقل موارد زیر را رعایت نماید:

۳۳-۱- جذب و حفظ طیف وسیعی از انواع سپرده‌گذاران و سایر تأمین‌کنندگان منابع مالی و ارزیابی

رفتار آن‌ها؛

۳۳-۲- بررسی میزان قابلیت اتکا به هر یک از منابع تأمین وجوه و اجتناب از اطمینان بیش از اندازه به هر منبع واحد؛

۳۳-۳- ارزیابی مستمر سهولت دسترسی به بازار، متناسب با ترکیب منابع احتیاطی خود به منظور حصول اطمینان از فروش به موقع و با قیمت مناسب دارایی‌ها و تأمین به موقع سایر منابع با حداقل هزینه ممکن در مواقع لزوم؛

۳۳-۴- در نظر گرفتن نوسانات فصلی بازار در محیط اقتصادی محل فعالیت در محاسبه جریان‌های ورودی و خروجی وجوه نقد؛

ماده ۳۴- مؤسسه اعتباری مکلف است علاوه بر رعایت موارد موضوع ماده (۳۳)، حداقل موارد زیر را حسب شرایط و مقتضیات مد نظر قرار دهد:

۳۴-۱- استفاده از روش‌های تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار اسلامی؛

۳۴-۲- نگهداری وجه نقد نزد سایر بانک‌ها و اوراق بهادار با تضمین دولت؛

۳۴-۳- بیمه سپرده‌ها به منظور اطمینان بخشی به سپرده‌گذاران جهت ممانعت از خروج آنی سپرده‌ها از مؤسسه اعتباری؛

۳۴-۴- دسترسی به خطوط اعتباری بانک مرکزی در مواقع اضطراری و غیرمنتظره.

فصل دوازدهم: نسبت‌های نقدینگی

ماده ۳۵- نسبت پوشش نقدینگی مؤسسه اعتباری باید حداقل معادل ۱۰۰ درصد بوده و به صورت روزانه برای دوره زمانی سی روزه آتی محاسبه گردد.

تبصره ۱: نسبت موضوع این ماده در اولین سال لازم‌الاجرا شدن این الزامات، حداقل معادل ۶۰ درصد بوده و پس از آن تا رسیدن به حد مقرر، سالانه به میزان ۱۰ واحد درصد افزایش می‌یابد.

تبصره ۲: مؤسسه اعتباری مکلف است حدود موضوع این ماده را در شرایط عادی و بحرانی رعایت نماید.

ماده ۳۶- موجودی دارایی‌های نقد با کیفیت موضوع نسبت پوشش نقدینگی از طریق حاصل ضرب مانده اقلام مختلف دارایی‌ها در ضریب نقدشوندگی مربوط محاسبه می‌گردد.

ماده ۳۷- دارایی‌های نقد با کیفیت به دو گروه سطح یک و سطح دو به شرح ذیل تقسیم می‌گردد:

۳۷-۱- دارایی‌های نقد با کیفیت سطح یک با ضریب نقدشوندگی ۱۰۰ درصد:

- اسکناس و نقود؛
- سپرده‌های قابل برداشت نزد بانک مرکزی؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین شده توسط دولت و یا بانک مرکزی؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین شده توسط بانک تسویه بین‌المللی، صندوق بین‌المللی پول و بانک مرکزی اروپا؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین شده توسط دولت‌ها، بانک‌های مرکزی، نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی سایر کشورها و بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه مشمول ضریب ریسک اعتباری صفر درصد مطابق با ضوابط ناظر بر سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری.

۳۷-۲- دارایی‌های نقد با کیفیت سطح دو:

۳۷-۲-۱- دارایی‌های سطح دو - نوع اول با ضریب نقدشوندگی ۸۵ درصد

- اوراق بهادار سریع‌المعامله (به استثنای سهام عادی) منتشره توسط ۵۰ شرکت فعال تر بورس و اوراق بهادار به استثنای مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین شده توسط دولت‌ها، بانک‌های مرکزی و نهادهای عمومی غیردولتی سایر کشورها و بانک‌های توسعه‌ای چند جانبه مشمول ضریب ریسک اعتباری ۲۰ درصد مطابق ضوابط ناظر بر سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری؛

تبصره: کاهش قیمت اوراق بهادار موضوع این بند در مقطع محاسبه، نسبت به قیمت سی روز گذشته نباید بیش‌تر از ۱۰ درصد باشد.

۳۷-۲-۲- دارایی‌های سطح دو - نوع دوم

- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره سایر مؤسسات اعتباری با پشتوانه کالا و دارایی‌های فیزیکی از جمله صکوک رهنی مسکن با ضریب نقدشوندگی ۷۵ درصد مشروط به آن که حداکثر کاهش قیمت آن در مقطع محاسبه، نسبت به قیمت سی روز گذشته بیش از ۲۰ درصد نباشد؛

- سهام عادی ۵۰ شرکت فعال تر بورس اوراق بهادار به استثنای سهام مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی با ضریب نقدشوندگی ۵۰ درصد، مشروط به آن که حداکثر کاهش قیمت آن در مقطع محاسبه، نسبت به قیمت سی روز گذشته بیش از ۴۰ درصد نباشد؛
- اوراق بهادار سریع المعامله (به استثنای سهام عادی) منتشره سایر شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس و اوراق بهادار به استثنای مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی با ضریب نقدشوندگی ۵۰ درصد، مشروط به آن که حداکثر کاهش قیمت آن در مقطع محاسبه، نسبت به قیمت سی روز گذشته بیش از ۲۰ درصد نباشد؛
- اوراق بهادار سریع المعامله منتشره یا تضمین شده توسط دولت‌ها، بانک‌های مرکزی، نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی سایر کشورها و بانک‌های توسعه‌ای چند جانبه مشمول ضریب ریسک اعتباری بیش از ۲۰ درصد و حداکثر ۱۰۰ درصد مطابق ضوابط ناظر بر سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری با ضریب نقدشوندگی ۵۰ درصد.

تبصره ۵: در محاسبه نسبت پوشش نقدینگی، صرفاً اوراق بهادار موضوع این ماده که در چارچوب دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری خریداری شده است، منظور می‌گردد.

ماده ۳۸- خالص جریان‌های نقدی خروجی تفاوت جریان‌های نقد ورودی و خروجی طی دوره زمانی سی روزه آتی می‌باشد که در محاسبه نسبت پوشش نقدینگی، جریان‌های نقدی ورودی نباید بیش از ۷۵ درصد جریان نقدی خروجی لحاظ گردد.

ماده ۳۹- مؤسسه اعتباری موظف است همواره حداقل به میزان ۲۵ درصد جریان‌های نقدی خروجی دارایی‌های نقد با کیفیت نگهداری نماید.

تبصره ۵: حد موضوع این ماده در اولین سال لازم‌الاجرا شدن این الزامات، حداقل معادل ۱۵ درصد جریان‌های نقدی خروجی بوده و پس از آن تا رسیدن به حد ۲۵ درصد، سالانه به میزان ۲/۵ درصد افزایش می‌یابد.

ماده ۴۰- جریان نقدی خروجی از حاصل ضرب ارقام زیر در احتمال برداشت آن‌ها به شرح زیر محاسبه می‌گردد:

۴۰-۱- سپرده‌های قرض‌الحسنه و سرمایه‌گذاری مدت‌دار اشخاص به استثنای اشخاص موضوع بندهای (۴۰-۴) و (۴۰-۵)، با سررسید حداکثر سی روز تا سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها، با احتمال برداشت ۵ درصد؛

۴۰-۲- سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سرمایه‌گذاری مدت‌دار اشخاص حقیقی با سررسید حداکثر سی روز، مازاد بر سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها، با احتمال برداشت ۱۰ درصد؛

۴۰-۳- سپرده‌های قرض‌الحسنه جاری اشخاص به استثنای اشخاص موضوع بندهای (۴۰-۴) و (۴۰-۵)، فاقد تضمین یا مازاد بر سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها با احتمال برداشت ۲۵ درصد؛

۴۰-۴- سپرده‌های قرض‌الحسنه و سرمایه‌گذاری مدت‌دار اشخاص حقوقی غیرمالی دارای حداقل صد نفر پرسنل با سررسید حداکثر سی روز تا سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها با احتمال برداشت ۲۰ درصد و مازاد بر سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها، با احتمال برداشت ۴۰ درصد؛

۴۰-۵- سپرده‌های قرض‌الحسنه و سرمایه‌گذاری مدت‌دار و سایر منابع تأمین مالی بدون وثیقه از دولت، بانک مرکزی و نهادهای عمومی غیردولتی با سررسید حداکثر سی روز با احتمال برداشت ۴۰ درصد؛

۴۰-۶- سپرده‌های قرض‌الحسنه و سرمایه‌گذاری مدت‌دار و سایر منابع تأمین مالی بدون وثیقه از دولت‌ها، بانک‌های مرکزی، بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه و نهادهای عمومی غیردولتی سایر کشورها با سررسید حداکثر سی روز با احتمال برداشت ۴۰ درصد؛

۴۰-۷- سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سرمایه‌گذاری مدت‌دار سایر اشخاص حقوقی با سررسید حداکثر سی روز، فاقد تضمین یا مازاد بر سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها، با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۸- سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با سررسید بیش از سی روز با احتمال برداشت ۲ درصد؛

۴۰-۹- تأمین مالی از بانک مرکزی با پوشش وثیقه‌ای با احتمال برداشت صفر درصد؛

۴۰-۱۰- تأمین مالی از دولت، بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه، نهادهای عمومی غیردولتی و سایر طرف‌های تجاری با پوشش وثیقه‌ای دارایی‌های نقد با کیفیت سطح یک با احتمال برداشت صفر

درصد و با پوشش وثیقه‌ای دارایی‌های نقد با کیفیت سطح دو- نوع اول با احتمال برداشت ۱۵ درصد؛

۴۰-۱۱- تأمین مالی با پوشش وثیقه‌ای صکوک رهنی مسکن سریع‌ال معامله مذکور در دارایی‌های سطح دو- نوع دوم، با احتمال برداشت ۲۵ درصد؛

۴۰-۱۲- تأمین مالی از دولت، بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه و نهادهای عمومی غیردولتی با پوشش وثیقه‌ای غیر از دارایی‌های نقد با کیفیت سطح یک و سطح دو- نوع اول با احتمال برداشت ۲۵ درصد؛

۴۰-۱۳- تأمین مالی از سایر طرف‌های تجاری با پوشش وثیقه‌ای دارایی‌های سطح دو- نوع دوم غیر از صکوک رهنی مسکن سریع‌ال معامله با احتمال برداشت ۵۰ درصد؛

۴۰-۱۴- تأمین مالی از سایر طرف‌های تجاری با پوشش سایر وثایق، با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۱۵- تأمین مالی از طریق صکوک و سایر اوراق بهادار با سررسید طی سی روز آتی با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۱۶- تسهیلات تعهدشده غیرقابل فسخ و آماده برداشت نظیر کارت اعتباری و حساب ویژه تأمین سرمایه در گردش برای اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی غیرمالی دارای کمتر از صد نفر پرسنل با احتمال برداشت ۵۰ درصد؛

۴۰-۱۷- تسهیلات تعهدشده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای دولت، بانک مرکزی، نهادهای عمومی غیردولتی و اشخاص حقوقی غیرمالی دارای حداقل صد نفر پرسنل با احتمال برداشت ۱۰ درصد؛

۴۰-۱۸- تسهیلات تعهدشده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای دولت‌ها، بانک‌های مرکزی، بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه و نهادهای عمومی غیردولتی سایر کشورها با احتمال برداشت ۱۰ درصد؛

۴۰-۱۹- تسهیلات تعهدشده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای مؤسسات اعتباری با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۲۰- تسهیلات تعهدشده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای نهادهای مالی با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۲۱- تسهیلات تعهدشده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای سایر اشخاص حقوقی با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۲۲- تعهدات بابت ضمانت نامه‌ها، اعتبارات اسنادی و سایر تضامین با احتمال برداشت ۱۰ درصد؛

۴۰-۲۳- سایر جریانات نقدی خروجی با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد.

تبصره ۵: سپرده قرض الحسنه جاری مؤسسات اعتباری نزد یکدیگر مشمول بند (۳-۴۰) و سپرده‌های قرض الحسنه پس انداز و سرمایه‌گذاری مدت‌دار مؤسسات اعتباری نزد یکدیگر مشمول بند (۴۰-۶) این ماده می‌باشد.

ماده ۴۱- جریان نقدی ورودی از حاصل ضرب ارقام زیر در احتمال ورود آن‌ها به شرح ذیل محاسبه می‌گردد:

۴۱-۱- جریانات نقدی ورودی مورد انتظار از بانک مرکزی و نهادهای مالی و همچنین، بانک‌های مرکزی و نهادهای مالی سایر کشورها با احتمال ورود ۱۰۰ درصد؛

۴۱-۲- جریانات نقدی ورودی مورد انتظار از بابت مطالبات ناشی از اعطای تسهیلات/ایجاد تعهدات با وثیقه از نوع دارایی‌های سطح یک با احتمال ورود ۱۰۰ درصد؛

۴۱-۳- جریانات نقدی ورودی مورد انتظار از بابت مطالبات ناشی از اعطای تسهیلات/ایجاد تعهدات با وثیقه از نوع دارایی‌های سطح دو نوع اول با احتمال ورود ۸۵ درصد؛

۴۱-۴- جریانات نقدی ورودی مورد انتظار از بابت مطالبات ناشی از اعطای تسهیلات/ایجاد تعهدات با وثیقه از نوع صکوک رهنی مسکن با احتمال ورود ۷۵ درصد و از نوع سایر دارایی‌های سطح دو نوع دوم با احتمال ورود ۵۰ درصد؛

۴۱-۵- جریانات نقدی ورودی مورد انتظار از بابت مطالبات ناشی از اعطای تسهیلات/ایجاد تعهدات با وثیقه از نوع سایر دارایی‌ها با احتمال ورود ۲۵ درصد؛

۴۱-۶- سایر جریانات نقدی ورودی مورد انتظار از اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی غیرمالی با احتمال ورود ۵۰ درصد؛

۴۱-۷- جریانات نقدی ورودی مورد انتظار از مؤسسات اعتباری با احتمال ورود صفر درصد.

ماده ۴۲- مؤسسه اعتباری موظف است جریان‌های نقدی ورودی، خروجی و شکاف نقدینگی قراردادهای موجود که سررسید آن‌ها در بازه‌های زمانی هفت روز آتی، ماهانه، سه‌ماهه، شش‌ماهه، نه‌ماهه و سالانه قرار می‌گیرد را محاسبه نماید.

ماده ۴۳- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست یکصد طرف تجاری تأمین‌کننده عمده منابع مالی خود را به تفکیک مبلغ و نسبت آن‌ها به مجموع بدهی‌های مؤسسه اعتباری بر اساس منابع هر یک از طرف‌های تجاری و مجموع آن‌ها محاسبه نماید.

تبصره: منابع تأمین شده از اشخاص ذی‌نفع واحد موضوع آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان به عنوان یک طرف تجاری عمده لحاظ خواهد شد.

ماده ۴۴- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست منابع تأمین مالی خود اعم از انواع سپرده‌ها، محصولات و سایر ابزارهای تأمین مالی را به تفکیک مبلغ و نسبت آن‌ها به مجموع بدهی‌های مؤسسه اعتباری محاسبه نماید.

فصل سیزدهم: مدیریت ریسک نقدینگی ارزش‌های مهم

ماده ۴۵- مؤسسه اعتباری موظف است در مدیریت ریسک نقدینگی، با توجه به حجم مبادلات، نوع و پیچیدگی فعالیت‌ها و شرایط غیرمترقبه، رویه‌های مناسب برای اندازه‌گیری، پایش و کنترل نقدینگی هر یک از ارزش‌های مهم را تدوین نماید.

ماده ۴۶- مؤسسه اعتباری موظف است حدود مقرر را برای هر یک از ارزش‌های مهم به تفکیک و مجموع ارزش‌ها محاسبه نماید.

ماده ۴۷- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست دارایی‌ها و بدهی‌های مربوط به هر یک از ارزش‌های مهم خود را به تفکیک تهیه نماید.

فصل چهاردهم: گزارش‌گری

ماده ۴۸- مؤسسه اعتباری مکلف است نسبت پوشش نقدینگی و شکاف نقدینگی، موضوع مواد (۳۵)، (۴۲) و (۴۶) مربوط به هر ماه را حداکثر تا بیستم ماه قبل به بانک مرکزی گزارش نماید.

ماده ۴۹- مؤسسه اعتباری مکلف است اطلاعات موضوع مواد (۴۳)، (۴۴) و (۴۷) مربوط به هر ماه را حداکثر تا دهم ماه بعد به بانک مرکزی گزارش نماید.

ماده ۵۰- بانک مرکزی می‌تواند حسب ضرورت، ارقام، حدود مقرر و مقاطع گزارش‌گیری مندرج در این الزامات را مورد تجدیدنظر قرار داده و اطلاعات تکمیلی را دریافت نماید.

فصل پانزدهم: ضمانت اجرا

ماده ۵۱- تخلف از مفاد این الزامات، موجب اعمال مجازات‌های انتظامی موضوع ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور و سایر قوانین و مقررات ذی‌ربط می‌شود.

حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی در (۵۱) ماده و (۸) تبصره در یکهزار و دویست و سی و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۲۵ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و شش ماه پس از تاریخ ابلاغ آن لازم الاجراء می‌باشد.